

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

Govor predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar na Zboru državnih tožilcev Republike Slovenije

Portorož, 27. november 2023

Velja govorjena beseda.

Spoštovani visoki gostje,
državne tožilke in državni tožilci,
vsi zbrani, lepo pozdravljeni.

Državni tožilci ste eden ključnih stebrov pravosodnega sistema in nosite odgovornost za uresničevanje zakonitosti in zagotavljanja pravične sodbe. Vaša vloga sega mnogo dlje od zgolj kazenskega pregona kaznivih dejanj; bistveno namreč prispevate k ohranjanju pravne države ter h krepitvi zaupanja ljudi v pravosodni sistem. Lahko rečemo, da s svojimi pristojnostmi delujete kot varuhi zakonitosti in hkrati kot iskalci pravičnosti. Pravna država iz njo tesno povezana vladavina prava sta temelj demokratične družbe, kjer sta enakost pred zakonom in spoštovanje ter varovanje človekovih pravic, osrednji princip.

Seveda pa državni tožilec ne sme biti zainteresiran samo za obsodbo storilcev, ampak tudi za zagotavljanje pravičnosti za vse vpletene: žrtve, obtožene in družbo kot celoto. Tožilec mora biti prepričan v utemeljenost in pravičnost svojega naziranja primera ter se zavedati svoje odgovornosti do družbe, da ne gre zgolj za obsodbo kot tako, ki predstavlja še eno kljukico v njegovi personalni mapi, temveč tudi za odpravo družbenih neenakosti in zagotavljanje pravice za vse.

Zakon o državnem tožilstvu določa, da je državni tožilec, če ni določeno drugače, izenačen s sodnikom, kar vam, spoštovani državne tožilke in tožilci, daje visok nivo neodvisnosti in tudi odgovornosti pri vašem delu. Enako kot sodnik je državni tožilec zavezan k ustavi in zakonu ter splošnim načelom mednarodnega prava in ratificiranim ter objavljenim mednarodnim pogodbam. Tudi miselni proces tožilcev, kot se razkriva skozi vaše delo, gotovo, kot ugotavlja vaša stroka, vse bolj odstopa od pričakovane vloge stranke in se približuje miselnemu procesu sodnika.

Človekovo dostojanstvo v nas, dostojanstvo za vse, dostojanstvo okolju, ki nas obdaja.

01 478 12 09, gp.uprs@up-rs.si, Erjavčeva 17, SI-1000, Ljubljana

Ena izmed ključnih dolžnosti državnega tožilca je po mojem mnenju tako zagotavljanje nepristranskega delovanja pri opravljanju državnotožilske službe. Neodvisnost državnega tožilca je ključnega pomena za učinkovito delovanje pravosodnega sistema. Ta neodvisnost zagotavlja, da državni tožilec deluje brez političnih vplivov ali zunanjih pritiskov ter omogoča odločanje v skladu z zakonodajo in pravili pravne stroke. Prav ta neodvisnost je namreč temeljni gradnik zaupanja ljudi v pravosodni sistem in vlogo državnega tožilca.

Tako je na pobudo odbora ministrov Sveta Evrope zapisal tudi posvetovalni svet evropskih tožilcev v referenčnem dokumentu o evropskih pravilih in načelih za tožilce. Da so namreč državni tožilci javni organi, ki v imenu družbe in v javnem interesu zagotavljajo uporabo zakonodaje, kjer njena kršitev vodi v kazensko sankcijo, pri tem pa upoštevajo pravice posameznika ter potrebno učinkovitost kazenskopravnega sistema. V vseh primerih in na vseh stopnjah pravnega postopka tožilci prispevate k zagotavljanju vladavine prava s poštenim, nepristranskim ter učinkovitim delovanjem pravosodja.

Vloga državnega tožilca tako ni omejena zgolj na sam postopek kazenskega pregona, temveč ima tudi pomembno preventivno vlogo. S svojimi dejanji in odločitvami vplivate na družbeni red, odvrčate potencialne storilce od kaznivih dejanj ter s tem prispevate k preprečevanju kriminala in vzpostavljanju varnega okolja za prebivalce in prebivalke Republike Slovenije, za kar vam izrekam vso pohvalo in zahvalo.

Ob vsem se od državnih tožilcev pričakuje, da upoštevate mnenja in skrbi žrtev, ko so prizadeti njihovi osebni interesi, ter da sprejemate in spodbujate ukrepe, ki žrtvam zagotavljajo obveščenost o njihovih pravicah in samem poteku postopka. To gotovo zahteva usposabljanje in senzibilnost, kar sem posebej izpostavila na 2. nacionalni konferenci o preprečevanju nasilja nad ženskami minuli petek na Brdu in pozdravljam, da imate tudi to vsebino na programu letošnjega izobraževanja, pa tudi dovolj časa in resursov za poglobljen pristop k obravnavi in pomoči žrtvam.

Z vsem tem so povezane tudi etične vrednote, ki so seveda bistvenega pomena za ustrezno delovanje pravosodja in za upoštevanje najvišjih strokovnih standardov, javnost pa državnih tožilcev tudi pričakuje, da ste pri svojem delu sposobni prepoznati etična vprašanja in jih reševati z jasnimi stališči.

Ustrezni organizacijski, materialni in človeški viri prispevajo k zagotavljanju neodvisnosti, ustrezne vire za zagotavljanje kakovostnega dela tožilcev pa je pravosodnemu sistemu potrebno dodeliti predvsem v ekonomsko zahtevnejših časih. Poslanstvo državnega tožilca, kot ugotavlja stroka, in s tem se lahko vsi strinjamo, je zahtevno in odgovorno: zahteva strokovnost, ustrezen značaj, pogum, in odločenost. Te lastnosti naj bi bile odločujoče merilo pri zaposlovanju tožilcev in pomemben pogoj za napredovanje na njihovi poklicni poti. Upoštevanje teh meril mora biti zagotovljeno v procesu pravnega izobraževanja, izbiranja kandidatov in usposabljanja. Toda te

osebnostne zahteve, za katere verjamem, da vas odlikujejo, ne zadostujejo za zagotavljanje neodvisnosti tožilcev, ustreza zakonodaja je namreč tista, ki mora to kot temelj zagotoviti in urediti. Neodvisnost torej pomeni, da imate vsi pristojni državni organi kazenskega pravosodja, organi, ki se ukvarjate tudi s preprečevanjem korupcije, zadostna sredstva in tudi zakonsko moč ter pristojnosti in pooblastila, potrebna za ustrezno izvajanje nalog. Sem seveda sodi tudi ustrezno finančno vrednotenje vašega, za vladavino prava in pravno državo, tako pomembnega dela.

Ker imate v svojem programu izobraževanja med drugim tudi vsebine, povezane z umetno inteligenco, kateri tudi sama posvečam precej pozornosti, se dobro zavedam izzivov, ki sledijo njenemu razvoju in me iskreno veseli, da se tudi vi zavedate, da analogna doba počasi izginja. Pomembno je, da te digitalne izzive obravnavamo in se jih lotimo z vso resnostjo posledic, ki jih lahko prinesejo. Umetna inteligenca nam lahko marsikaj olajša, a se je obenem res treba zavedati tudi tveganj njene uporabe. Poskrbeti moramo, da se že v postopku samega razvoja prepreči pristranskost, ponarejanje in izkrivljanje resnice ter da se s tem namenom podpre vključujočo, raznoliko in vsem dostopno javno razpravo. Predvsem pa morajo biti javnosti dostopni algoritmi, da jo bomo lahko nadzorovali in vedeli, kako UI sklepa oz. pride do zaključkov, ki jih na naše računalnike danes že dobimo v parih sekundah. Le tako lahko umetna inteligenca učinkovito prispeva k delovanju demokracije.

Čeprav je umetna inteligenca z nami že precej časa, so nedavno ustvarjene aplikacije, ki so na voljo širši javnosti, sprožile javno razpravo o daljnosežnih posledicah umetne inteligence. Filozofi med drugim opozarjajo, da je ena od nevarnosti umetne inteligence, rast kognitivne lenobe. Pa ne le to. Vprašanj je mnogo. Kako naj izkoristimo moč UI? Kako naj uporabimo UI v javnem sektorju, v pravosodnem sistemu?

No dvoma, da moramo vzpostaviti ustrezen etični in pravni okvir, ki temelji na evropskih vrednotah in je usklajen z Listino EU o temeljnih pravicah. Te odgovornosti se ne smemo bati. Poglejmo, kaj smo nenazadnje dosegli s Splošno uredbo o varstvu podatkov (GDPR), kjer smo bili res zelo napredni, inovativni in zazrti v prihodnost, ki nam jo vse bolj krojijo moderne tehnologije. Danes še bolj vemo, da je tovrstna regulacija nujno potrebna in da je Evropska unija zgled v normativnem pogledu na moderne tehnologije mnogim državam po svetu.

Za konec mi dovolite krajši zaključek prav v zvezi s tem. Chat GPT sem povprašala, ali lahko umetna inteligenca nadomesti državnega tožilca in odgovor je bil sledeč: »Ne, Chat GPT ali kateri koli drugi podoben model umetne inteligence ne more nadomestiti vloge državnega tožilca v pravnem sistemu. Državni tožilec ima številne kompleksne naloge in odgovornosti, ki presegajo zmogljivosti trenutne umetne inteligence.

Vloga državnega tožilca zahteva razumevanje širokega spektra pravnih načel, prakse in etike, pa tudi sposobnost presoje in odločanja v skladu z zakonodajo. Državni tožilec

mora imeti sposobnost analizirati dokaze, razumeti kontekst primera, zasledovati pravičnost in varovati ustavnost ter zakonitost.

Medtem ko lahko umetna inteligenca, kot je Chat GPT, ponuja informacije, nasvete in podporo pri pravnih vprašanjih, ni zmožna nadomestiti človeškega tožilca pri sprejemanju odločitev, ki vplivajo na pravne postopke, interpretacijo zakonov, vodenje sodnih procesov in zagotavljanje pravične obravnave v skladu s človekovimi pravicami.

Poleg tega je v pravosodnem sistemu pomembna tudi človeška komponenta, kot je empatija, občutek za pravičnost in sposobnost upoštevanja vseh okoliščin primera, ki jih modeli umetne inteligence ne morejo popolnoma reproducirati.« (konec citata)

Zato naj svoj nagovor sklenem z mislijo Marka Avrelija, ki nam vsem vedno znova polaga na srce in dušo, da opravljajmo svoje delo z vestno in neprisiljeno dostojnostjo, s človekoljubjem, svobodo in pravičnostjo!

Hvala vsem zbranim, tudi predstavnikom drugih inštitucij, za opravljeno delo, ki naj bo uspešno in srčno tudi naprej.